

Feasibility of Construction of Tourism Complex with an Emphasis on Entrepreneurship Development in Shian Dam of Eslam Abad Gharb

Aeizh Azmi^{✉1} | Arezoo Parand Avar²

1. Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. (Corresponding Author). E-mail: a.azmi@razi.ac.ir
2. Department of Tourism Planning, Kermanshah Academic Jihad Non-Profit Institute of Higher Education, Kermanshah, Iran. E-mail: arezoo.parand1989@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 02 Nov 2022
Received in revised form:
23 Dec 2022
Accepted: 01 Jan 2023
Available online:
01 Jan 2023

Keywords:
Feasibility Study;
Tourism Complex;
Entrepreneurship
Development;
Shian Dam.

ABSTRACT

The aim of the current research is to study the feasibility of building a tourism complex with an emphasis on entrepreneurship development in the Shian Dam of Eslam Abad Gharb. This research is quantitative in terms of approach, applied in terms of purpose, and descriptive-analytical and survey in terms of data collection. The statistical population consisted of 1100 people including 500 tourists and 600 residents of Shian Castle village. The sampling method for the native community was simple random sampling and for tourists was accidental sampling. Based on Cochran's formula, 284 people were selected as the sample size. The results of the factor analysis showed that the development of tourism in Shian Dam from the feasibility point of view was categorized into 5 factors including "attraction", "satisfaction", "inclination", "information", and "services and infrastructure", and the factor "inclination" was identified as the most important indicator in tourism development from the feasibility viewpoint, in which the act of renting houses and villas to tourists in cities and villages has been prioritized. Furthermore, tourism variables in the entrepreneurship sector were categorized into four factors including "income", "employment", "land price", and "investment". The factor employment was identified as the most important factor, and investment to improve the quality of tourism services in order to attract more tourists had the highest priority. The results of the Spearman test showed that there is a significant relationship between the construction of a tourism complex and the development of employment and entrepreneurship. Also, the regression results show that the construction of a tourism complex leads to the development of employment and entrepreneurship in the region. This research provides policymakers and planners with practical suggestions.

Education and Management of Entrepreneurship, 2023, Vol. 1, No. 1, pp 35-52

Cite this article: Azmi, A., & Parand Avar, A. (2023). Feasibility of Construction of Tourism Complex with an Emphasis on Entrepreneurship Development in Shian Dam of Eslam Abad Gharb. *Education and Management of Entrepreneurship*, 1 (1), 35-52. doi: 10.22126/eme.2023.2433 (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.2433>

Publisher: Razi University

امکان‌سنجی احداث مجتمع گردشگری با تأکید بر توسعه کارآفرینی در حوضه سد شیان شهرستان اسلام آباد غرب

آئیژ عزمی^۱ | آرزو پرندآور^۲

۱. گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
(نویسنده مسئول). رایانامه: a.azmi@razi.ac.ir
۲. گروه برنامه‌ریزی گردشگری، مؤسسه آموزش عالی غیر انتفاعی جهاد دانشگاهی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.
رایانامه: arezoo.parand1989@gmail.com

اطلاعات مقاله | چکیده

هدف پژوهش حاضر امکان‌سنجی احداث مجتمع گردشگری با تأکید بر توسعه کارآفرینی در حوضه سد شیان شهرستان اسلام آباد غرب است. این پژوهش از نظر رویکرد، کمی، از نظر هدف، کاربردی و از نظر جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی-تحلیلی و پیمایشی است. جامعه آماری شامل ۱۱۰۰ نفر مشتمل بر (۵۰۰ نفر گردشگر و ۶۰۰ نفر از اهالی روستای قلعه شیان) بود. روش نمونه‌گیری برای جامعه بومی نمونه‌گیری تصادفی ساده و برای گردشگران نمونه‌گیری اتفاقی بوده است. براساس فرمول کوکران تعداد ۲۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که توسعه گردشگری در حوضه سد شیان در بخش امکان‌سنجی در ۵ عامل «جاذبه»، «رضایت‌مندی»، «تمایل»، «اطلاع‌رسانی» و نیز «خدمات و زیرساخت» دسته‌بندی شدند و عامل «تمایل» به‌عنوان مهم‌ترین شاخص در بخش امکان‌سنجی توسعه گردشگری شناسایی شد که گزینه (رواج اجاره‌دادن منزل و ویلا به گردشگران در شهر و روستا) در اولویت قرار گرفت. همچنین متغیرهای گردشگری در بخش کارآفرینی در چهار عامل «درآمد»، «اشتغال»، «قیمت زمین» و «سرمایه‌گذاری» دسته‌بندی شدند و عامل (اشتغال) به‌عنوان مهم‌ترین عامل شناسایی شد که گزینه (سرمایه‌گذاری برای بالا رفتن کیفیت خدمات گردشگری به‌منظور جذب بیشتر گردشگران) بالاترین اولویت را داشت. نتایج آزمون اسپیرمن نشان داد که بین احداث مجتمع گردشگری و توسعه اشتغال و کارآفرینی رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج برازش مدل رگرسیون مشخص می‌کند که احداث مجتمع گردشگری منجر به توسعه اشتغال و کارآفرینی در منطقه می‌شود. این پژوهش پیشنهادها کاربردی را برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان به همراه دارد.

نوع مقاله: مقاله علمی - پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۱۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۰/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۱

دسترسی آنلاین: ۱۴۰۱/۱۰/۱۱

کلیدواژه‌ها:

امکان‌سنجی،

مجتمع گردشگری،

توسعه کارآفرینی،

سد شیان.

آموزش و مدیریت کارآفرینی، دوره ۱، شماره ۱، سال ۱۴۰۱، صفحات ۵۲-۳۵

استناد: عزمی، آئیژ؛ پرندآور، آرزو (۱۴۰۱). امکان‌سنجی احداث مجتمع گردشگری با تأکید بر توسعه کارآفرینی در سد شیان شهرستان اسلام آباد

غرب. آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۱ (۱)، ۳۵-۵۲. doi: 10.22126/eme.2023.2433

نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.2433>

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

توسعه کارآفرینی مقوله مهمی است که دولت‌ها با طراحی و اجرای برنامه‌ها و سیاست‌هایی در راستای آن گام برمی‌دارند. هرچند در هر کشوری بنا به مقتضیات آن، اهداف خاصی در راستای منافع آن کشور از توسعه کارآفرینی مد نظر قرار می‌گیرد، ولی در مجموع دولت‌ها اهداف همانندی را دنبال می‌کنند. از مهم‌ترین این اهداف می‌توان به افزایش اشتغال، توسعه اقتصادی، افزایش رقابت در اقتصاد و توسعه کارآیی بازار، افزایش نوآوری و توسعه انتشار فناوری، کمک به افزایش صادرات، دستیابی به توسعه منطقه‌ای، کاهش انحصار شرکت‌های بزرگ و تمرکززدایی و افزایش مشارکت بخش خصوصی در اقتصاد اشاره کرد. توسعه کارآفرینی فرآیند بهبود مهارت‌ها و دانش کارآفرینان است و هدف اصلی آن، افزایش تعداد کارآفرینان می‌باشد. به این ترتیب، سرعت رشد کسب‌وکار یا سرمایه‌گذاری‌های جدید افزایش می‌یابد. در سطح وسیع‌تر، توسعه کارآفرینی باعث ایجاد فرصت‌های شغلی می‌شود و اقتصاد یک کسب‌وکار یا کشور را بهبود می‌بخشد. مراحل زیر نحوه تهیه و تدوین یک برنامه توسعه کارآفرینی مؤثر را توضیح می‌دهد (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱).

تضعیف فعالیت‌های اقتصادی سنتی در مناطق روستایی به‌ویژه اقتصاد مبتنی بر منابع طبیعی همچون کشاورزی، معادن و نظایر آن در طی چند دهه اخیر، جستجوی راهکارهای جدید برای تقویت پایه‌های اقتصادی و تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی در مناطق روستایی را ضرورت بیشتری بخشیده است (کریمی، ۱۳۹۵: ۳). توسعه فعالیت‌های گردشگری روستایی می‌تواند زمینه را برای ایجاد پویایی اجتماعی - اقتصادی فراهم سازد (باباخانزاده و لطفی، ۱۳۹۸: ۵۹۵). امروزه گردشگری نیز در حکم صنعتی پویا با توجه به پیامدها و ارتباط پیچیده آن با سایر بخش‌های اقتصادی، نه تنها در نقش موتور محرک رشد عمل می‌کند؛ بلکه به‌عنوان ایجادکننده فرصت‌های اشتغال و درآمد نیز مطرح است و در شکل‌دهی به فرآیندهای بازساخت و ایجاد فرصت‌های جدید، تنوع‌بخشی به اقتصاد، کاهش فقر و ... توجه ویژه دارد (ناگراجو و چاندراشکارا^۱، ۲۰۱۴: ۴۲).

از این رو، توسعه کارآفرینی در بخش گردشگری یکی از عوامل مؤثر در توسعه روستایی است. کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصت‌های جدید اشتغال و درآمد، نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. به همین دلیل، سنجش میزان کارآفرینی روستاییان و تلاش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرآیند توسعه روستایی، از طریق فراهم کردن زمینه‌های اولیه آن، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (جمشیدی و همکاران، ۲۰۱۵: ۲۱۱).

سدها یکی از مکان‌هایی هستند که در بعدی محدود می‌توانند مکان جلب گردشگران بومی و غیر بومی باشند و نیازهای مردم را برای تفریح و تعطیلات فراهم نمایند. گردشگری امروزه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و پویاترین فعالیت‌ها در جهان مطرح است، به طوری که شمار گردشگران خارجی و داخلی و میزان درآمدزایی آن در سطح جهانی پیوسته در حال افزایش است. در عصر حاضر عواملی چون رشد جمعیت، شهرنشینی فزاینده و مشکلات زندگی شهری و در نتیجه انواع بیماری‌های عصبی و روانی در بین شهرنشینان، رشد ارتباطات و فناوری و رشد و توسعه حمل و نقل و افزایش اوقات فراغت و همچنین افزایش درآمدها، همه و همه زمینه را برای سیر و سفر و گردشگری افراد فراهم کرده است. گردشگری در اشکال مختلفی انجام می‌شود که به یک نوع آن اکوتوریسم می‌گویند (لطفی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۴). بستر سدها مکان مناسبی برای جلب گردشگر و توسعه اکوتوریسم است که برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بستر سدها می‌تواند منجر به اشتغال و درآمدزایی قابل توجهی برای شهرها و

روستاهای پیرامون شود.

مکان‌یابی و احداث مجتمع‌های گردشگری می‌تواند راهکاری برای جلب گردشگر باشد. به‌ویژه که جدای از امکانات و خدماتی که این مراکز ارائه می‌دهند، می‌توان در مناطقی که امکان خطرات بالقوه وجود دارد، همچون سدها، مکان‌هایی احداث کرد که حداقل خطرات ممکن را برای گردشگران داشته باشد تا آن‌ها ضمن استفاده از امکانات موجود با آرامش به استفاده از این مکان‌ها روی آورند. البته بیشتر این مکان‌ها در استان‌های شمالی ایران متمرکز شده‌اند، حال آنکه در استان‌های دیگر و به‌ویژه در استان کرمانشاه نیز قابلیت‌های زیادی برای احداث و توسعه این مراکز وجود دارد (قریشی میناآباد، ۱۳۹۰: ۳۰).

با این رویکرد، رونق گردشگری در هر منطقه تابع شرایط و ویژگی‌های ملی و منطقه‌ای شامل سیاست‌های دولت، عوامل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هر منطقه، جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، کمیت و کیفیت خدمات ارائه‌شده است؛ بنابراین تلاش جهت سرمایه‌گذاری در این مناطق باعث توسعه همه ابعاد گردشگری و توسعه جوامع محلی خواهد شد.

سد شیان واقع در استان کرمانشاه و شهرستان اسلام آباد غرب محیط مناسبی را برای جذب گردشگران محلی و ملی فراهم کرده است. این منطقه با وجود پتانسیل بالا برای گردشگری و وجود امکانات و زیرساخت‌های لازم برای احداث مجتمع گردشگری متأسفانه نتوانسته است، جایگاه واقعی خود را در عرصه گردشگری منطقه پیدا کند. ایجاد یک مجتمع گردشگری با زیرساخت‌ها و امکانات متعدد می‌تواند زمینه‌ساز توسعه گردشگری در حوزه سد مزبور باشد.

کارآفرینی، واژه‌ای است نو که از معنی کلمه‌اش نمی‌توان به مفهوم واقعی آن پی برد. این واژه به جای کلمه Entrepreneurship به کار می‌رود که در اصل از کلمه فرانسوی Entreprenuer به معنای متعهدشدن سرچشمه گرفته است. بنابر تعریف واژه نامه وبستر کارآفرین کسی است که متعهد می‌شود یک فعالیت اقتصادی را سازمان‌دهی، اداره و تقبل نماید. بعضی از دانشمندان نظیر شومپتر، کارآفرینی را مهم‌ترین عامل توسعه اقتصادی دانسته‌اند. وی معتقد است کارآفرین یک مدیر صاحب‌فکر و ابتکار است که همراه با خلاقیت، ریسک‌پذیری، هوش، اندیشه و وسعت دید، فرصت‌های طلایی می‌آفریند. او قادر است که با نوآوری‌ها تحول ایجاد کند و یک شرکت زیان‌ده را به سوددهی برساند.

سیر تکامل فعالان اقتصادی یا کارآفرینان نشان می‌دهد که کارآفرینی در نظریه‌های اقتصادی تبلور یافته و به عنوان عامل اصلی ایجاد ثروت یا موجد ارزش اقتصادی شناخته شده و از قرن پانزدهم تاکنون در کانون بحث مکاتب مختلف اقتصادی قرار داشته است؛ اما سابقه مفهوم کارآفرینی در دانش امروزی به دوپست سال پیش برمی‌گردد. اولین کسی که این مسئله را مطرح کرد فردی به نام کانتیلون است. این واژه دست‌خوش تعاریف جدید شده و ترجمه آن در ایران به معنای همان کسی است که زیر بار تعهد می‌رود. امروزه بسیاری از شرکت‌ها به لزوم کارآفرینی سازمانی پی برده‌اند. می‌توان گفت درواقع، هنوز هم تعریفی کامل و جامع که مورد پذیرش همه صاحب‌نظران قرار گیرد از واژه کارآفرینی ارائه نشده است، ولی در این بین تئوری و تعاریف اقتصاددان مشهور اتریشی به نام جوزف شومپتر از کارآفرینی و نقش کارآفرینان در فرآیند توسعه؛ مورد توافق و ارجاع بیشتر پژوهشگران است.

براساس نظر شومپتر کارآفرین نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی و موتور توسعه است و نقش وی عبارت است از نوآوری یا ایجاد ترکیب‌های تازه از مواد. شومپتر مشخصه اصلی کارآفرین را «نوآوری» می‌داند و کار یک کارآفرین را «تخریب خلاق» تعریف کرد. وی در کتاب *نظریه اقتصاد پویا* اشاره می‌کند که تعادل پویا از

طریق نوآوری و کارآفرینی ایجاد می‌گردد و این‌ها مشخصه‌ی یک اقتصاد سالم هستند (نظری، ۱۳۸۷: ۲۱). کارآفرینی مفهومی است که همواره همراه بشر بوده و به‌عنوان یک پدیده نوین نقش مؤثری را در توسعه و پیشرفت اقتصادی کشورها یافته است. در اقتصادی رقابتی و مبتنی بر بازار امروزی که با تغییرات و تحولات سریع بین‌المللی همراه شده از کارآفرینی به‌عنوان موتور توسعه اقتصادی یاد می‌شود که می‌تواند در رشد اقتصادی کشورها، ایجاد اشتغال و رفاه اجتماعی نقش مهمی ایفا نماید. از این رو اقتصاددانان در این برهه برای نخستین بار در نظریه‌های خود به تشریح کارآفرین و کارآفرینی پرداختند. افزایش بی‌رویه جمعیت در قرون ۱۹ و ۲۰ میلادی و عدم برنامه ریزی مناسب، موج فزاینده بیکاری را در سرتاسر جهان به همراه داشت و تقریباً در اکثر جوامع، بیکاری به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین بحران‌ها نمود پیدا کرد (خسروی‌پور و کریمی، ۱۳۹۸).

گردشگری پایدار ریشه در توسعه پایدار دارد. در واقع توسعه پایدار و گردشگری پایدار با یکدیگر ارتباط ارگانیک دارند. توجه به توسعه پایدار و رعایت اصول آن در جهانگردی پایدار حائز اهمیت است، چراکه گردشگری مبتنی بر زیست‌بوم و میراث تاریخی و فرهنگی است. چنانچه این منابع مورد تخریب واقع گردند، گردشگری و تداوم آن نیز مورد تهدید واقع می‌شود. درحقیقت گردشگری پایدار بخشی از توسعه پایدار است.

این نوع گردشگری متشکل از مجموعه‌ای از عناصر است که با یکدیگر در تعامل هستند، به‌گونه‌ای که تغییر در هر یک از آن‌ها منجر به ایجاد تغییر در دیگر عناصر سیستم می‌شود. به‌عبارت دیگر، حرکت در راستای تحقق اشکال پایدار گردشگری، منجر به اثرگذاری بر دیگر عناصر غیر گردشگری نیز می‌شود. به‌عنوان مثال، کاهش تعداد گردشگران، سبب کم کردن آثار سوء زیست‌محیطی و کاهش منافع اقتصادی ناشی از گردشگری می‌شود. به همین نحو تأمین نیروی کار در این بخش، به دلیل مزایای اقتصادی آن، منجر به کاهش نیروی کار در بخش کشاورزی و ضربه زدن به اقتصاد زراعی می‌شود.

مرتضوی‌پور و بیات (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای به طراحی مجتمع اقامتی-رفاهی با رویکرد معماری سبز در شهرستان سامان اقدام نموده که نتایج نشان از آن دارد که انسان با تجربه در این فرهنگ، به انسان جهان دیده‌ای اطلاق می‌گردد که به سیروسفر در اطراف و اکناف جهان پرداخته و از هر قوم و ملتی شناخت و نشان‌هایی در ذهن خود دارد. چنین انسانی برای نیل به اهداف خود نیاز به حداقل امکاناتی برای رفاه و آسایش خود در طول این سفر دارد که باید برای او فراهم گردد.

قاسم‌پور و نگارستان (۱۳۹۵) در پژوهشی به طراحی مجتمع فرهنگی-گردشگری شبلی دماوند براساس اصول اقلیم‌شناسی منطقه پرداخته‌اند. نتایج نشان از آن دارد که احداث مجتمع گردشگری می‌تواند الگویی برای سایر اقدامات در این زمینه باشد.

رئیس میرزایی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به مکان‌یابی مجتمع‌های گردشگری بین‌راهی براساس سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) مسیر اتوبان زنجان-سرچم پرداخته‌اند. نتایج نشان از آن دارد که مجتمع‌های موجود در مسیر از نظر محل قرارگیری دارای کلاس ضعیف تا خوب می‌باشند. قسمت‌های شمالی و میانی مسیر دارای مکان‌های خوب و خیلی خوب و قسمت‌های جنوبی مسیر جهت احداث ضعیف هستند.

فرجی و همکاران (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به مکان‌یابی مجتمع تفریحی-ورزشی پیست اسکی در منطقه نمونه گردشگری آوارس سرعین اقدام نموده‌اند. نتایج بیانگر آن است که محدوده مورد نظر به‌دلیل نزدیکی به شهر توریستی سرعین، جزء منطقه گردشگری وابسته و از لحاظ سطح بندی امکانات و خدمات می‌تواند جزء سطح نیمه‌متمركز (کوتاه‌مدت) و غیرمتمركز (اقامت میان‌مدت) قرار گیرد.

ملکی و عربی (۱۳۹۴) در پژوهشی به طراحی مجتمع توریستی-اقامتی در راستای توسعه گردشگری با

رویکرد معماری پایدار (نمونه موردی سد حوضیان الیگودرز-استان لرستان) اقدام کرده اند. نتایج بیانگر آن است که در این منطقه در زمینه گردشگری، طراحی سایت و احداث هتل (تسهیلات گردشگری) در کنار سد حوضیان یکی از ضروریات منطقه است و زمینه‌ساز کارآفرینی شده و می‌شود.

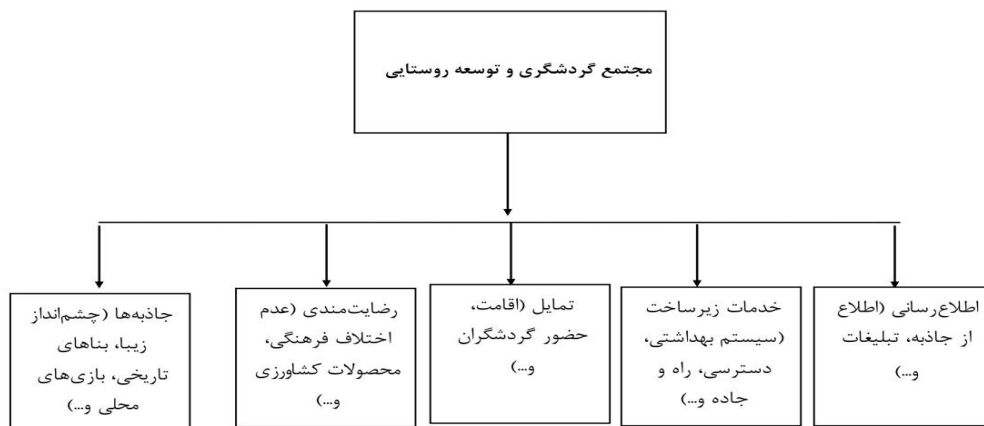
بسیج و قربانی‌نیا (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به امکان‌سنجی گردشگری با محوریت معماری پایدار با تأکید بر مجموعه‌های نمایشی پرداخته که نتایج نشان از آن دارد که یکی از مهم‌ترین اهداف توسعه پایدار، حفظ طبیعت و اصلاح نگاه به آن است. شناخت معماری پایدار در جهت جذب گردشگر در پیش‌بینی نیازها و رفع کمبودها و توسعه گردشگری در هر منطقه مؤثر است. امروزه ثابت گردیده است که راه حل‌های ارائه شده نسبت به مشکلات محیطی در معماری پایدار به نظر ناکارآمد و ناقص می‌آید زیرا رویکرد آن‌ها نسبت به طبیعت همچنان گسسته است.

کاروان و اصل شیرین (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان تحلیلی بر اصول طراحی مجتمع فرهنگی توریستی با رویکرد بوم‌گرایی نشان دادند که جلب و جذب گردشگر به منظور بازدید از مکان‌های دیدنی و آثار ملی و باستانی، به سرمایه‌گذاری بسیاری در زمینه آماده‌سازی مکان‌های مورد بازدید، احداث جاده‌های مطلوب قابل دسترسی، هتل‌های چندستاره، وسایل نقلیه مناسب و نظایر این‌ها نیازمند است.

پناهی (۱۳۹۳) در پژوهشی به طراحی مجموعه توریستی تفریحی با رویکرد معماری پایدار در راستای توسعه گردشگری (نمونه موردی شهر یاسوج) پرداخته که نتایج بیانگر آن است که احداث مجتمع‌های توریستی تفریحی یکی از ضروریات این منطقه است.

درس‌خوان و نجفی اصل (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای به بررسی نقش مجتمع‌های تفریحی توریستی در اقتصاد گردشگری پرداخته که نتایج بیانگر آن است که مجتمع‌های تفریحی و توریستی برای گذراندن اوقات فراغت و تفریح در شهرهای بزرگ و کوچک احداث می‌شوند. این بناها علاوه بر اینکه موجب حس نشاط و تفریح در جامعه و اطراف می‌شوند، موجب کارآفرینی و افزایش کار در منطقه و در نتیجه کسب درآمد نیز می‌گردند.

صنعت گردشگری و مجتمع‌های گردشگری می‌توانند تأثیر مهمی بر افزایش اشتغال، کارآفرینی، درآمدهای مرتبط با مکان‌های اقامتی و نیز درآمدهای دولتی کشورها داشته باشند (شکل ۱). از این رو، گردشگری به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم بر رشد کارآفرینی تأثیر می‌گذارد که به صورت اجمالی در زیر به بررسی آن‌ها پرداخته می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی مجتمع گردشگری

براساس مدل مفهومی شکل ۱، جدول شاخص‌های پژوهش (جدول ۱) ترسیم می‌شود.

جدول ۱. شاخص‌های پژوهش (قاسم‌پور و نگارستان، ۱۳۹۵؛ رئیس میرزایی و همکاران، ۱۳۹۴؛ فرجی و همکاران، ۱۳۹۴؛ ملکی و عربی، ۱۳۹۴؛ بسیج و قربانی‌نیا، ۱۳۹۴؛ کاروان و اصل شیرین، ۱۳۹۴؛ پناهی، ۱۳۹۳؛ درس‌خوان و نجفی اصل، ۱۳۹۲)

ابعاد	متغیرها	ابعاد	متغیرها
جاذبه	آب‌وهوای مناسب در اغلب ایام سال	وجود سیستم بهداشتی مناسب در محدوده	سختی دسترسی به روستاهای اطراف
	وجود چشم‌انداز و مناظر زیبا	وجود امنیت مناسب در منطقه	سختی دسترسی به جاده اصلی و مناطق شهری
	کوهستان‌های زیبا و دارای جنگل و چشمه	سختی تهیه لوازم و امکانات اولیه و ثانویه	برخورداری از امکانات ورزشی و تفریحی در مناطق هم‌جوار
	وجود بناهای تاریخی متعدد در محدوده	اطلاع از وجود جاذبه‌های خاص در منطقه	تبلیغات مناسب در زمینه جاذبه‌های گردشگری منطقه
رضایت‌مندی	وجود بازی‌های محلی زیاد در منطقه	استقبال مردم محلی در معرفی جاذبه‌ها و محصولات گردشگری منطقه	رضایت مردم محلی از گردشگران
	برخورداری از غذاهای بومی و محلی	عدم اختلاف فرهنگی بین گردشگران و مردم محلی	تمایل زیاد گردشگران برای مسافرت به منطقه
	استقبال زیاد از محصولات کشاورزی	رضایت گردشگران از مردم محلی	تمایل به اقامت در منطقه
تمایل	رضایت مردم محلی از گردشگران	رواج اجاره‌دادن منزل و ویلا به گردشگران در شهر و روستا	

روش پژوهش

روش این پژوهش، کمی، توصیفی-تحلیلی و پیمایشی بوده است. روش گردآوری اطلاعات در بخش میدانی با استفاده از پرسشنامه بوده است. در بخش کتابخانه‌ای نیز از منابع اینترنتی، مقالات، کتب مربوط به کارآفرینی و گردشگری استفاده شد. در این پژوهش از دو پرسشنامه محقق‌ساخته امکان‌سنجی گردشگری و نقش گردشگری در توسعه کارآفرینی به ترتیب با ۲۲ و ۲۰ سؤال استفاده شده است. روایی صوری پرسشنامه به تأیید ۱۵ تن از اساتید و کارشناسان حوزه گردشگری در گروه‌های آموزشی جغرافیا و علوم اجتماعی رسیده و پایایی آن در بخش‌های مختلف پرسشنامه مناسب بوده است (جدول ۲).

جامعه آماری ۱۱۰۰ نفر شامل مردم بومی و گردشگران (۵۰۰ نفر گردشگر و ۶۰۰ نفر خانوار روستای شیان) بود و حجم نمونه با استفاده از فرمول فرمول کوکران ۲۸۴ نفر به دست آمد (جدول ۳). روش نمونه‌گیری در بخش گردشگران نمونه‌گیری اتفاقی و در بخش جامعه محلی، تصادفی ساده بود.

از آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی رابطه بین متغیرها و از رگرسیون به منظور بررسی تأثیر یک متغیر بر متغیر دیگر استفاده گردید. نرم افزار مورد استفاده در تجزیه و تحلیل داده‌ها SPSS²³ بود.

جدول ۲. ضریب آلفای کرونباخ

ضریب آلفا	پرسشنامه
۰/۸۵	پرسشنامه مردم محلی
۰/۸۱	پرسشنامه گردشگران

جدول ۳. جامعه آماری پژوهش

نمونه پژوهش	جامعه آماری	روستای شیان
۱۷۴	۶۰۰	گردشگران
۱۱۰	۵۰۰	کل
۲۸۴	۱۱۰۰	

نتایج

وجود جاذبه‌های متعدد در منطقه در کنار کوهستان‌های زیبا و آثار تاریخی و بازی‌های محلی و همچنین غذاهای محلی بستر مناسبی را برای توسعه گردشگری و کارآفرینی در منطقه فراهم کرده است (جدول ۴).

جدول ۴. توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه برحسب جاذبه

فراوانی					شاخص‌های آماری
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	خیلی زیاد	جاذبه
۵۱	۵۴	۵۷	۷۱	۵۱	آب‌وهوای مناسب در اغلب ایام سال
۱۸	۱۹	۲۰	۲۵	۱۸	
۵۴	۴۸	۷۷	۶۰	۴۵	وجود چشم‌انداز و مناظر زیبا
۱۹	۱۷	۲۷	۲۱	۱۶	
۴۵	۵۴	۷۷	۶۳	۴۵	کوهستان‌های زیبا و دارای جنگل و چشمه
۱۶	۱۹	۲۷	۲۲	۱۶	
۴۰	۵۱	۷۴	۶۸	۵۱	وجود بناهای تاریخی متعدد در محدوده
۱۴	۱۸	۲۶	۲۴	۱۸	
۴۰	۴۸	۷۴	۶۵	۵۷	وجود بازی‌های محلی زیاد در منطقه
۱۴	۱۷	۲۶	۲۳	۲۰	
۴۳	۵۱	۷۴	۶۵	۵۱	برخوردار از غذاهای بومی و محلی
۱۵	۱۸	۲۶	۲۳	۱۸	
۴۵/۵۰	۵۱	۷۲/۱۶	۶۵/۳۳	۵۸/۵۰	میانگین
۱۶	۱۸	۲۵/۳۳	۲۳	۱۷/۶۶	

براساس اطلاعات جدول ۵ مشخص شده است که استقبال از محصولات محلی و عدم اختلافات فرهنگی و رضایت‌مندی از گردشگران کلید موفقیت توسعه گردشگری و کارآفرینی در منطقه است.

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه برحسب رضایت‌مندی

فراوانی					شاخص‌های آماری
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	خیلی زیاد	
۴۳	۵۱	۷۴	۶۲	۵۴	عدم اختلاف فرهنگی بین گردشگران و مردم محلی
۱۵	۱۸	۲۶	۲۲	۱۹	
۴۳	۶۲	۶۳	۶۲	۵۴	استقبال زیاد از محصولات کشاورزی
۱۵	۲۲	۲۲	۲۲	۱۹	
۴۸	۶۰	۶۳	۶۵	۴۸	رضایت گردشگران از مردم محلی
۱۷	۲۱	۲۲	۲۳	۱۷	
۴۵	۵۴	۷۷	۶۳	۴۵	رضایت مردم محلی از گردشگران
۱۶	۱۹	۲۷	۲۲	۱۶	
۴۴/۷۵	۵۶/۷۵	۶۹/۲۵	۶۳	۵۰/۲۵	میانگین
۱۵/۷۵	۲۰	۲۴/۲۵	۲۲/۲۵	۱۷/۷۵	

تمایل گردشگران به اقامت در منطقه و اجاره ویلا و سفر به منطقه از جمله تأثیرات مهم مجتمع گردشگری است (جدول ۶).

جدول ۶. توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه برحسب تمایل

فراوانی					شاخص‌های آماری
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	خیلی زیاد	
۳	۴۰	۱۱۶	۷۴	۵۱	تمایل زیاد گردشگران برای مسافرت به منطقه
۱	۱۴	۴۱	۲۶	۱۸	
۱۱	۷۱	۷۰	۸۰	۴۵	تمایل به اقامت در منطقه
۴	۲۵	۲۷	۲۸	۱۶	
۲۵	۶۸	۷۷	۸۸	۲۶	رواج داشتن اجاره‌دادن منزل و ویلا به گردشگران در شهر و روستا
۹	۲۴	۲۷	۳۱	۹	
۱۳	۵۹/۶۶	۸۷/۶۶	۸۰/۶۶	۴۰/۶۶	میانگین
۴/۶۶	۲۱	۳۱/۶۶	۲۸/۳۳	۱۴/۳۳	

اطلاع‌رسانی و تبلیغات فاکتور مهمی در توسعه گردشگری است که باید مورد توجه قرار گیرد. استقبال از جاذبه‌ها و محصولات محلی به سبب تبلیغات می‌تواند گسترش زیادی بیابد. (جدول ۷)

جدول ۷. توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه برحسب اطلاع‌رسانی

فراوانی					شاخص‌های آماری
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	خیلی زیاد	
۱۴	۸۵	۹۱	۶۸	۲۶	اطلاع از وجود جاذبه‌های خاص در منطقه
۵	۳۰	۳۲	۲۴	۹	
۱۷	۹۴	۷۹	۷۱	۲۳	تبلیغات مناسب در زمینه جاذبه‌های گردشگری منطقه
۶	۳۳	۲۸	۲۵	۸	
۱۴	۷۱	۸۸	۷۷	۳۴	استقبال مردم محلی در معرفی جاذبه‌ها و محصولات گردشگری منطقه
۵	۲۵	۳۱	۲۷	۱۲	
۱۷	۸۵	۸۸	۷۱	۲۳	میانگین
۶	۳۰	۳۱	۲۵	۸	

توسعه خدمات زیربنایی، تأسیسات بهداشتی و راه از جمله تأثیرات احداث مجتمع‌های گردشگری است که به علت تمایل به سرمایه‌گذاری توسط دولت و بخش خصوصی در منطقه گسترش پیدا کرده است (جدول ۸).

جدول ۸. توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه برحسب خدمات و زیرساخت

فراوانی					شاخص‌های آماری
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	خیلی زیاد	
۴۸	۶۰	۶۳	۶۵	۴۳	وجود سیستم بهداشتی مناسب در محدوده
۱۷	۲۱	۲۲	۲۳	۱۷	
۴۸	۶۳	۶۳	۶۵	۴۸	سهولت دسترسی به روستاهای اطراف
۱۷	۲۱	۲۲	۲۳	۱۷	
۴۳	۶۵	۶۸	۶۰	۴۸	وجود امنیت مناسب در منطقه
۱۵	۲۳	۲۴	۲۱	۱۷	
۴۹	۶۲	۶۲	۶۲	۴۹	سهولت دسترسی به جاده اصلی و مناطق شهری
۱۷	۲۲	۲۲	۲۲	۱۷	
۴۵	۵۲	۷۱	۶۳	۵۱	سهولت تهیه لوازم و امکانات اولیه و ثانویه
۱۷	۱۹	۲۵	۲۲	۱۸	
۵۷	۶۸	۶۰	۵۴	۴۵	برخورداری از امکانات ورزشی و تفریحی در مناطق هم‌جوار
۲۰	۲۴	۲۱	۱۹	۱۵	
۴۸/۳۳	۶۱/۶۶	۶۴/۵۰	۶۱/۵۰	۴۷/۳۳	میانگین
۱۷/۱۶	۲۱/۶۶	۲۲/۶۶	۲۱/۶۶	۱۶/۸۳	

در جدول ۹ مشخص است که درآمد روستاییان از طریق ایجاد شغل‌های جانبی و یا شغل‌هایی که به‌طور مستقیم با گردشگری در ارتباط هستند افزایش یافته است. البته نگرانی‌هایی از فصلی بودن گردشگری و مقطعی بودن درآمد روستاییان احساس می‌شود. همچنین تمایل به استفاده از کالاهای لوکس بیشتر خواهد شد.

جدول ۹. توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه برحسب درآمد

شاخص‌های آماری					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	کاملاً زیاد	
۴۳	۵۱	۷۴	۶۲	۵۴	افزایش میزان درآمد ساکنان با افزایش گردشگری
۱۵	۱۸	۲۶	۲۲	۱۹	
۴۳	۶۳	۶۲	۶۲	۵۴	ارتقای درآمد ناشی از فعالیت‌های گردشگری در مقایسه با سایر فعالیت‌ها
۱۵	۲۲	۲۲	۲۲	۱۹	
۴۳	۵۴	۶۲	۶۸	۵۷	افزایش میزان قدرت خرید ساکنان با رونق گردشگری
۱۵	۱۹	۲۲	۲۴	۲۰	
۴۳	۵۱	۶۵	۷۷	۴۳	افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس با توسعه گردشگری
۱۵	۱۸	۲۳	۲۷	۱۷	
۴۰	۵۱	۶۸	۷۱	۵۴	کاهش احساس فقر در بین مردم محلی با رونق گردشگری
۱۴	۱۸	۲۴	۲۵	۱۹	
۴۰	۴۸	۶۲	۷۷	۵۷	فصلی شدن درآمد خانوارهای روستایی و شهری محدوده با رونق گردشگری
۱۴	۱۷	۲۲	۲۷	۲۰	
۴۲	۵۳	۶۵/۵۰	۶۹/۵۰	۵۳/۱۶	میانگین
۱۴/۶۶	۱۸/۶۶	۲۳/۱۶	۲۴/۵۰	۱۹	

یافته‌های جدول ۱۰ نشان می‌دهد که ایجاد مجتمع گردشگری منجر به توسعه اشتغال، به‌ویژه اشتغال مکمل می‌شود. مجتمع گردشگری می‌تواند فرصت‌هایی برای اشتغال افراد با مهارت کم و بازنشسته را فراهم کند و میزان مهاجرت را کاهش دهد.

جدول ۱۰. توزیع درصد گروه نمونه برحسب شاخص اشتغال

شاخص‌های آماری					
فراوانی					
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	کاملاً زیاد	
۴۰	۴۵	۷۴	۶۵	۶۰	ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید
۱۴	۱۶	۲۶	۲۳	۲۱	
۴۳	۵۴	۶۲	۶۸	۵۷	بالا رفتن انگیزه و تلاش برای فعالیت‌های اقتصادی
۱۵	۱۹	۲۲	۲۴	۲۰	
۵۷	۶۸	۶۰	۵۴	۴۵	تقویت شغل‌های کاذب (دست‌فروشی)
۲۰	۲۴	۲۱	۱۹	۱۶	
۴۵	۵۴	۶۳	۷۴	۴۸	ایجاد مشاغل مکمل و متعدد برای ساکنان (کشاورزان)
۱۶	۱۹	۲۲	۲۶	۱۷	
۴۰	۴۸	۷۱	۷۱	۵۴	کاهش میزان مهاجرت مردم به مناطق شهری
۱۴	۱۷	۲۵	۲۵	۱۹	
۴۳	۶۵	۶۸	۶۰	۴۸	اشتغال زنان و بازنشسته‌ها و گروه‌هایی از ساکنان که مهارت‌های شغلی بالایی ندارند
۱۵	۲۳	۲۴	۲۱	۱۷	
۴۴/۶۶	۵۵/۶۶	۶۶/۳۳	۶۵/۳۳	۵۲	میانگین
۱۵/۶۶	۲۳/۳۳	۲۴	۲۳	۱۸/۳۳	

تغییر کاربری اراضی به ویژه در بخش سوداگری زمین رو به افزایش است. این امر سبب شده که تمایل به فروش زمین‌ها افزایش یابد و قیمت زمین‌ها بالاتر رود. این مسئله از جمله تأثیرات منفی احداث مجتمع گردشگری خواهد بود (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. توزیع درصد گروه نمونه برحسب شاخص قیمت زمین

شاخص‌های آماری					
فراوانی					
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	کاملاً زیاد	
۲۰	۴۳	۱۱۶	۸۲	۲۳	بالا رفتن قیمت زمین
۷	۱۵	۴۱	۲۹	۸	
۸	۳۴	۱۱۱	۹۱	۴۰	سوداگری زمین (زمین خواری)
۳	۱۲	۳۹	۳۲	۱۴	
۳	۲۳	۱۱۱	۸۲	۶۵	تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی برای اهداف و فعالیت‌های گردشگری
۱	۸	۳۹	۲۹	۲۳	
۱۰/۳۳	۳۳/۳۳	۱۱۲/۶۶	۸۵	۴۲/۶۶	میانگین
۳/۶۶	۱۱/۶۶	۳۹/۶۶	۳۰	۱۵	

جدول ۱۲ نشان می‌دهد که ریسک سرمایه‌گذاری کاهش یافته و تمایل به سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی مختلف روستا افزایش می‌یابد. همچنین تمایل به سرمایه‌گذاری در بخش‌هایی که خدمات‌رسانی به گردشگران می‌کنند افزایش یافته است.

جدول ۱۲. توزیع درصد گروه نمونه برحسب شاخص سرمایه‌گذاری

شاخص‌های آماری					
فراوانی					
درصد					
خیلی کم	کم	تاحدودی	زیاد	کاملاً زیاد	
۴۳	۶۵	۶۸	۶۰	۴۸	تحریک سرمایه‌گذاری در محدوده با ورود گردشگران
۱۵	۲۳	۲۴	۲۱	۱۷	
۴۶	۷۱	۶۲	۶۰	۴۵	بالا رفتن میزان ریسک‌پذیری سرمایه‌گذاری
۱۶	۲۵	۲۲	۲۱	۱۶	
۴۵	۶۰	۶۵	۶۰	۵۴	میزان سرمایه‌گذاری برای پیشرفت و بهبود روابط منطقه‌ای به نفع روستا
۱۶	۲۱	۲۳	۲۱	۱۹	
۴۸	۵۴	۶۸	۶۸	۴۶	افزایش میزان سرمایه‌گذاری برای بهبود کیفیت خدمات حمل و نقل با ورود گردشگران
۱۷	۱۹	۱۹	۲۴	۱۶	
۴۰	۶۵	۶۸	۶۳	۴۸	سرمایه‌گذاری برای بالا رفتن کیفیت خدمات گردشگری به منظور جذب بیشتر گردشگران
۱۴	۲۳	۲۴	۲۲	۱۷	
۴۴/۴۰	۶۳	۶۶/۲	۶۲/۲	۴۸/۲	میانگین
۱۵/۶۰	۲۲/۲۰	۲۲/۴۰	۲۱/۸۰	۱۷	

در این بخش برای شناسایی مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد مجتمع گردشگری و تأثیر آن بر کارآفرینی از تحلیل عاملی استفاده شد. در ابتدا از آزمون KMO و بارتلت استفاده شد تا میزان مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی مشخص شود. آزمون KMO نشان دهنده آن است که آیا واریانس متغیرهای پژوهش تحت تأثیر

واریانس مشترک برخی عامل‌های پنهانی و اساسی هست یا خیر؟ به عبارتی در انتخاب متغیرهایی که در تحلیل عاملی وارد می‌شوند باید فرض ما بر این باشد که همبستگی بین متغیرها غیر علی است. در واقع همبستگی بین متغیرها باید محصول عامل دیگری، یعنی عامل مشترک سومی باشد. ضریب آزمون KMO همواره بین ۰ و ۱ در نوسان است. در صورتی که مقدار آن کمتر از ۰/۵۰ باشد داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهند بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵ تا ۰/۶۹ باشد می‌توان با احتیاط بیشتر به تحلیل عاملی پرداخت؛ اما در صورتی که مقدار آن بزرگ‌تر از ۰/۷۰ باشد همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل مناسب خواهند بود؛ همچنین برای اطمینان از مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی مبنی بر اینکه ماتریس همبستگی‌هایی که پایه تحلیل عاملی قرار می‌گیرد در جامعه برابر با صفر نیست، باید از آزمون بارتلت استفاده کرد.

آزمون بارتلت این فرضیه را که ماتریس همبستگی‌های مشاهده‌شده، متعلق به جامعه‌ای با متغیرهای نابسته است، می‌آزماید. برای آنکه مدل عاملی، مفید و دارای معنا باشد، لازم است متغیرها همبسته باشند، در غیر این صورت دلیلی برای تبیین مدل عاملی وجود ندارد. اگر این فرضیه که متغیرها با هم رابطه ندارند رد نشود، کاربرد تحلیل عاملی زیر سؤال خواهد رفت و باید در آن تجدید نظر کرد. خروجی این آزمون، آماره χ^2 دو، درجه آزادی و سطح معنی‌داری را نشان می‌دهد که در صورت معناداری به منزله این است که بین متغیرهای مربوط به یک عامل همبستگی مشاهده می‌گردد. در مجموع اگر بخواهیم به فرآیند تحلیل عاملی ادامه دهیم نتایج آزمون KMO و بارتلت بایستی مطلوب باشند؛ یعنی از یک سو متغیرها با هم همبستگی داشته و از سوی دیگر از میان این همبستگی، بتوان عامل‌های پنهان را کشف نمود. محاسبات انجام شده نشان داد که انسجام درونی داده‌ها مناسب بوده و آماره بارتلت نیز در سطح یک درصد معنی‌دار بود (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. مقدار KMO و آزمون بارتلت

Sig	Bartlet Test	KMO	تحلیل عاملی
۰/۰۰۰	۹۱۱۴/۴۱۹	۰/۵۷۳	امکان‌سنجی گردشگری
۰/۰۰۰	۷۱۴۵/۳۲۱	۰/۶۲۵	توسعه کارآفرینی

در ادامه برای بررسی دقیق‌تر و متناسب و براساس گروه‌بندی در آزمون تحلیل عاملی، عامل‌های مؤثر در احداث مجتمع گردشگری به دسته‌های کوچک‌تر دسته‌بندی می‌گردد که نتایج در جدول (۱۴) ارائه شده است.

جدول ۱۴. عوامل استخراج‌شده با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی آنها

زمینه‌ها	عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد واریانس تجمعی
امکان‌سنجی توسعه گردشگری	۱	۴/۴۶	۴۵/۲۱	۳۴/۲۱
	۲	۳/۳۶	۳۴/۵۸	۵۶/۷۹
	۳	۲/۲۳	۲۲/۴۲	۶۹/۲۱
	۴	۱/۴۹	۱۴/۴۱	۷۱/۴۱
	۵	۱/۰۶	۹/۴۱	۷۶/۸۲
توسعه کارآفرینی	۱	۳/۲۳	۴۱/۲۳	۴۱/۲۳
	۲	۲/۱۵	۲۰/۱۴	۶۱/۳۷
	۳	۱/۴۵	۱۲/۳۲	۷۳/۶۹
	۴	۱/۱۱	۱۰/۳۶	۷۵/۳۶

براساس یافته‌های حاصل از جدول (۱۴) در زمینه امکان‌سنجی توسعه گردشگری، متغیرهای وارده شده در تحلیل در پنج عامل دسته‌بندی شدند که عامل اول با مقدار ویژه ۴/۴۶ به‌تنهایی تبیین‌کننده ۳۴/۲۱ درصد واریانس کل بود. با حرکت از عامل اول به سمت عامل پنجم از میزان مقدار ویژه و همین‌طور درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل کاسته می‌شود؛ اما به میزان درصد واریانس کل افزوده می‌گردد، به‌طوری که پنج عامل استخراج شده در مجموع ۷۶/۸۲ درصد از کل واریانس را تبیین نمودند که نشان از درصد بالای واریانس تبیین شده توسط این عامل‌ها دارد. در بخش توسعه کارآفرینی متغیرهای وارده شده در تحلیل در چهار عامل دسته‌بندی شدند که عامل اول با مقدار ویژه ۳/۲۳ به‌تنهایی تبیین‌کننده ۴۱/۲۳٪ واریانس کل بود. چهار عامل استخراج شده در مجموع ۷۵/۳۶٪ از کل واریانس را تبیین نمودند که نشان از درصد بالای واریانس تبیین شده توسط این عامل‌ها دارد.

مطابق نتایج تحلیل عاملی توسعه گردشگری در سد شیان در بخش امکان‌سنجی در پنج عامل «جاذبه»، «رضایت‌مندی»، «تمایل»، «اطلاع‌رسانی» و «خدمات و زیرساخت» دسته‌بندی گردید و عامل (تمایل) و سپس (جاذبه) به‌عنوان مهم‌ترین شاخص در بخش امکان‌سنجی توسعه گردشگری در سد شیان شناسایی شدند که گزینه رواج اجاره‌دادن منزل و ویلا به گردشگران در شهر و روستا با بار عاملی ۰/۹۲۱ در اولویت قرار گرفته است. همچنین متغیرهای گردشگری در بخش کارآفرینی در چهار عامل به ترتیب شامل «درآمد»، «اشتغال»، «قیمت زمین» و «سرمایه‌گذاری» دسته‌بندی شدند و عامل (اشتغال) و سپس (سرمایه‌گذاری) به‌عنوان مهم‌ترین عامل‌ها شناسایی شدند که گزینه سرمایه‌گذاری برای بالا رفتن کیفیت خدمات گردشگری به‌منظور جذب بیشتر گردشگران با بار عاملی ۰/۹۱۷ در اولویت قرار گرفته است. در ادامه تعیین عوامل مربوط به توسعه گردشگری و کارآفرینی، گویه‌ها و بار عاملی مربوطه با استفاده از تحلیل عاملی پرداخته شده است (جدول ۱۵).

جدول ۱۵. تعیین عوامل مربوط به عوامل گردشگری، گویه‌ها و بار عاملی مربوطه

بار عاملی	متغیرها	نام عامل	
۰/۸۲۸	آب‌وهوای مناسب در اغلب ایام سال	جاذبه	امکان‌سنجی توسعه گردشگری
۰/۶۹۲	وجود چشم‌انداز و مناظر زیبا		
۰/۸۱۶	کوهستان‌های زیبا و دارای جنگل و چشمه		
۰/۷۱۶	وجود بناهای تاریخی متعدد در محدوده		
۰/۸۹۴	وجود بازی‌های محلی زیاد در منطقه		
۰/۶۵۴	برخوردار از غذاهای بومی و محلی		
۰/۸۸۰	عدم اختلاف فرهنگی بین گردشگران و مردم محلی	رضایت‌مندی	
۰/۷۵۳	استقبال زیاد از محصولات کشاورزی		
۰/۸۶۶	رضایت گردشگران از مردم محلی		
۰/۹۱۷	رضایت مردم محلی از گردشگران		
۰/۸۵۴	تمایل زیاد گردشگران برای مسافرت به منطقه	تمایل	امکان‌سنجی توسعه گردشگری
۰/۸۹۶	تمایل به اقامت در منطقه		
۰/۹۲۱	رواج اجاره‌دادن منزل و ویلا به گردشگران در شهر و روستا		
۰/۸۷۴	اطلاع از وجود جاذبه‌های خاص در منطقه	اطلاع‌رسانی	
۰/۵۵۹	تبلیغات مناسب در زمینه جاذبه‌های گردشگری منطقه		
۰/۶۷۲	استقبال مردم محلی در معرفی جاذبه‌ها و محصولات گردشگری منطقه		

ادامهٔ جدول ۱۵.

نام عامل	متغیرها	بار عاملی
زندگانی و زیرساخت‌ها	وجود سیستم بهداشتی مناسب در محدوده	۰/۶۵۱
	سهولت دسترسی به روستاهای اطراف	۰/۴۵۲
	وجود امنیت مناسب در منطقه	۰/۵۹۸
	سهولت دسترسی به جاده اصلی و مناطق شهری	۰/۷۳۰
	سهولت تهیه لوازم و امکانات اولیه و ثانویه	۰/۷۲۷
درآمد	برخورداری از امکانات ورزشی و تفریحی در مناطق هم‌جوار	۰/۷۴۵
	افزایش میزان درآمد ساکنان با افزایش گردشگری	۰/۶۵۴
	ارتقای درآمد ناشی از فعالیتهای گردشگری در مقایسه با سایر فعالیت‌ها	۰/۵۴۵
	افزایش میزان قدرت خرید ساکنان با رونق گردشگری	۰/۳۶۵
	افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس با توسعه گردشگری	۰/۵۱۵
	کاهش احساس فقر در بین مردم محلی با رونق گردشگری	۰/۶۵۴
اشتغال	فصلی شدن درآمد خانوارهای روستایی و شهری محدوده با رونق گردشگری	۰/۴۵۶
	ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید	۰/۸۵۴
	بالا رفتن انگیزه و تلاش برای فعالیت‌های اقتصادی	۰/۷۱۵
	تقویت شغل‌های کاذب (دست‌فروشی)	۰/۸۲۱
	ایجاد مشاغل مکمل و متعدد برای ساکنان (کشاورزان)	۰/۸۸۷
کیفیت زمین	کاهش میزان مهاجرت مردم به مناطق شهری	۰/۸۲۸
	اشتغال زنان و بازنشسته‌ها و گروه‌هایی از ساکنان که مهارت‌های شغلی بالایی ندارند	۰/۶۹۲
	بالا رفتن قیمت زمین	۰/۸۱۶
	سوداگری زمین (زمین‌خواری)	۰/۷۷۶
سرمایه‌گذاری	تغییر کاربری زمین‌ها (فروش زمین‌های کشاورزی) برای اهداف و فعالیت‌های گردشگری	۰/۸۹۴
	تحریک سرمایه‌گذاری در محدوده با ورود گردشگران	۰/۶۵۴
	بالا رفتن میزان ریسک‌پذیری سرمایه‌گذاری	۰/۸۸۰
	میزان سرمایه‌گذاری برای پیشرفت و بهبود روابط منطقه‌ای به نفع روستا	۰/۷۴۳
	افزایش میزان سرمایه‌گذاری برای بهبود کیفیت خدمات حمل و نقل با ورود گردشگران	۰/۸۶۶
	سرمایه‌گذاری برای بالا رفتن کیفیت خدمات گردشگری به‌منظور جذب بیشتر گردشگران	۰/۹۱۷

در ادامه، به بررسی رابطه بین احداث مجتمع گردشگری و توسعه اشتغال و کارآفرینی پرداخته شده و برای بررسی آن از آزمون اسپیرمن استفاده گردیده است که با توجه به مقدار (Sig ۰/۰۰۰)، این نتیجه حاصل شد که بین احداث مجتمع گردشگری و توسعه اشتغال و کارآفرینی رابطه معنی‌داری وجود دارد (جدول ۱۶).

جدول ۱۶. بررسی رابطه بین احداث مجتمع گردشگری و توسعه اشتغال و کارآفرینی

	توسعه اشتغال و کارآفرینی	احداث مجتمع گردشگری
احداث مجتمع گردشگری	همبستگی اسپیرمن	۱
	معناداری	۰
	تعداد	۲۸۴
توسعه اشتغال و کارآفرینی	همبستگی اسپیرمن	۰/۴۰۴**
	معناداری	۰/۰
	تعداد	۲۸۴

با توجه به جدول ۱۷، مشاهده می‌شود که، آماره F برابر ۳۶/۱۲۲ بوده، که مقدار مناسبی است و چون مقدار احتمال، کوچک است ($p < ۰/۰۵$) پس هیچ دلیل، بر رد رابطه اصلی، در سطح معنی‌داری ۵ درصد

وجود ندارد، یعنی احداث مجتمع گردشگری توان پیش‌بینی اشتغال و کارآفرینی را دارد.

جدول ۱۷. بررسی میزان پیش‌بینی توسعه اشتغال و کارآفرینی از طریق احداث مجتمع گردشگری

جدول آنالیز رگرسیون					
متغیر پاسخ: توسعه اشتغال و کارآفرینی					
منبع تغییرات	مجموع مربعات (SS)	درجه آزادی	میانگین مربعات (MS)	آماره F	مقدار احتمال (P-value)
احداث مجتمع گردشگری	۱۷/۶۹۲	۱	۱۷/۶۹۲		
خطا (Error)	۱۳۸/۶۱۰	۲۸۲	۰/۴۹۰	۳۶/۱۲۲	0/0b
مجموع (Total)	۱۵۶/۳۰۲	۲۸۳	--		

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش امکان سنجی احداث مجتمع گردشگری شیان با تأکید بر کارآفرینی روستایی مورد توجه قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهند که احداث این مجتمع می‌تواند به‌واسطه وجود جاذبه‌های متنوعی در منطقه همچون کوهستانی بودن، طبیعت مناسب، وجود جاذبه‌های فرهنگی و بازی‌های بومی و محلی فرصت‌های گردشگری مناسبی را برای منطقه ایجاد کند. در عین حال رضایت از ایجاد بازارهای مناسب برای محصولات کشاورزی در کنار فرصت‌هایی برای رضایت از تنوع فرهنگی و تعاملات بین فرهنگ مردم بومی و گردشگران زمینه‌ساز توسعه گردشگری در منطقه خواهد بود. همچنین تمایل گردشگران به اقامت در روستا و اجاره اقامتگاه بوم‌گردی و خانه‌های روستایی امکان حضور گردشگران در منطقه به مدت دست کم یک شبانه‌روز را در منطقه فراهم کرده که سبب می‌شود گردش سرمایه بیشتر در منطقه فراهم شود. ضرورت گسترش تبلیغات در سطح محلی و ملی با هدف معرفی منطقه و جاذبه‌های گردشگری از اهمیت زیادی از دید پاسخ‌دهندگان برخوردار بوده است. گسترش امکانات زیربنایی و زیرساختی همچون راه و حفظ و بهبود امنیت در منطقه از ضروریات مورد نیاز احداث مجتمع گردشگری و توسعه گردشگری و جلب سرمایه در منطقه است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهند که این مجتمع می‌تواند بر درآمد روستاییان به شکل مستقیم و غیر مستقیم با ایجاد فرصت‌های جدید شغلی یا فروش محصولات محلی و توسعه صنایع دستی و محلی کمک شایانی بنماید و فرصت‌های اشتغال‌زایی جدیدی را در روستا ایجاد کرده که این مسئله بر روند مهاجرت تأثیرگذار خواهد بود. با این همه این مقاله نشان می‌دهد که ایجاد مجتمع گردشگری بر قیمت زمین و کالا و خدمات در روستا تأثیر قابل توجهی می‌گذارد و منجر به چالش‌های اقتصادی برای مردم بومی خواهد شد. با این همه ایجاد مجتمع گردشگری زمینه‌ساز جلب سرمایه‌های مختلف و متنوعی برای روستا خواهد شد که این مسئله منافع دوچندانی برای منطقه به همراه خواهد داشت. نتایج حاکی از همبستگی و رگرسیون نشان می‌دهد که بین مجتمع گردشگری و توسعه کارآفرینی رابطه معنی‌داری وجود دارد. به عبارتی مجتمع گردشگری می‌تواند منجر به توسعه کارآفرینی در منطقه گردد.

پژوهش حاضر نشان داد که احداث مجتمع گردشگری برای اقتصاد منطقه فرصت‌های سرمایه‌گذاری و اشتغال‌زایی و توسعه کارآفرینی به همراه می‌آورد؛ البته این در صورتی است که برخی موانع و چالش‌ها مد نظر قرار گیرند. معرفی منطقه و تبلیغات، بستر حضور بیشتر گردشگران و استفاده از مجتمع گردشگری و مراکز جانبی را فراهم می‌کند. بدون تبلیغات، این مجتمع امکان به سود رسیدن و کسب درآمد را نخواهد داشت. از طرفی نگرانی‌های قابل توجهی از تأثیر بر قیمت و کالا و خدمات برای مردم بومی در روستا وجود

دارد. این نگرانی اگر برطرف نشود منجر به واکنش‌های منفی و مخالفت مردم بومی با مجتمع گردشگری و در سطحی وسیع تر با گردشگری خواهد شد که باید به آن توجه داشت. همچنین این پژوهش نشان داد که برای موفقیت این پروژه و پروژه‌های مشابه در منطقه باید به ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری گردشگری و توسعه زیرساخت‌ها و امکانات توجه داشت.

قاسم‌پور و نگارستان (۱۳۹۵)، رئیس میرزایی و همکاران (۱۳۹۴) و فرجی و همکاران (۱۳۹۴) نیز معتقداند که انتخاب مکان مناسب برای احداث مجتمع‌های گردشگری از اهمیت زیادی برخوردار است. وجود جاذبه‌ها و زیرساخت‌ها در مکانی که مجتمع تأسیس می‌شود، می‌تواند در میزان موفقیت یا عدم موفقیت مجتمع گردشگری و حصول به اهداف توسعه گردشگری و کارآفرینی تعیین‌کننده باشد.

ملکی و عربی (۱۳۹۴)، بسیج و قربانی‌نیا (۱۳۹۴)، کاروان و اصل شیرین (۱۳۹۴) و پناهی (۱۳۹۳) معتقد هستند که توجه به محیط زیست و محیط پیرامون و اکوسیستم منطقه در هنگام طراحی مجتمع‌های گردشگری از اهمیت زیادی برخوردار است. درس خوان و نجفی اصل (۱۳۹۲) همسو با یافته‌های این پژوهش معتقد هستند که احداث مجتمع‌های گردشگری می‌تواند در توسعه اشتغال و کارآفرینی و گردشگری نقش پررنگی ایفا کند. همچنین می‌تواند منجر به افزایش درآمد مردم بومی شود. با توجه به مطالب گفته‌شده پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱. براساس یافته‌های تحقیق، سوداگری زمین یکی از نگرانی‌های مهم است که باید با مدیریت بهینه و کنترل قیمت‌ها جلو افزایش قیمت زمین و تغییر کاربری اراضی را گرفت؛
۲. نگرانی موجود، فصلی بودن گردشگری است. با ایجاد شغل‌های مکمل همچون صنایع دستی یا محصولات محلی با ارزش افزوده همچون مربا و انواع ترشی‌جات و ... می‌توان منابع درآمدی متنوعی را در فصل غیر گردشگری برای مردم بومی ایجاد کرد.
۳. در این پژوهش اطلاع‌رسانی و تبلیغات به‌عنوان مؤلفه مهمی در نظر گرفته شده است که باید به‌وسیله رسانه‌های محلی و استانی و ملی مورد توجه قرار گیرد و ظرفیت‌های منطقه در رسانه‌ها معرفی شوند تا زمینه جذب گردشگر و سرمایه‌گذار فراهم شود.
۴. با توجه به نتایج پژوهش در زمینه ضرورت توسعه گردشگری، ایجاد نمایشگاه‌هایی در قالب فرصت‌های سرمایه‌گذاری می‌تواند زمینه‌ساز توسعه سرمایه‌گذاری در منطقه باشد.
۵. با توجه به نتیجه پژوهش مبنی بر ضرورت معرفی جاذبه‌ها، ایجاد فستیوال‌های گردشگری و رویدادهای محلی می‌تواند ضمن معرفی جاذبه‌های منطقه فرصت‌های جدید گردشگری در منطقه ایجاد کند.
۶. ایجاد کارگاه‌های آموزشی برای بومیان و صاحبان سرمایه در منطقه به صورت مشترک سبب تفاهم و همدلی بیشتر و هماهنگی بهتر برای توسعه گردشگری می‌شود. همچنین احتمال موفقیت پروژه‌های سرمایه‌گذاری در منطقه از جمله مجتمع گردشگری شیان را هر چه بیشتر مهیا می‌سازد.

منابع

- باباخانزاده، ادریس؛ لطفی، صدیقه (۱۳۹۸). ارزیابی اثرات گردشگری بر روستای قوری قلعه، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، ۷ (۲۰)، ۹۰-۸۰. doi: 10.22054/tms.2013.3983
- بسیج، محمدرضا؛ قربانی‌نیا، انسیه (۱۳۹۴). امکان‌سنجی گردشگری با محوریت معماری پایدار با تأکید بر مجموعه‌های نمایشی. اولین کنفرانس سالانه بین‌المللی عمران، معماری و شهرسازی، شیراز، موسسه عالی علوم و فناوری

خوارزمی.

پناهی، احمد (۱۳۹۳). طراحی مجموعه توریستی تفریحی با رویکرد معماری پایدار در راستای توسعه گردشگری (نمونه موردی شهر یاسوج). *اولین همایش ملی معماری، عمران و محیط زیست شهری، همدان، انجمن ارزیابان محیط زیست هگمتانه.*

جمشیدی، علیرضا؛ جمینی، داود؛ قنبری، یوسف؛ طوسی، رمضان؛ پسرکلو، موسی. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی های تولید کشاورزی شهرستان مینودشت. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۵(۱۵)، ۲۱۱-۲۲۵.

خسروی پور، بهمن؛ کریمی، نرگس (۱۳۹۸). تحلیل عوامل تاثیرگذار در کارآفرینی زنان روستایی. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۲(۱)، ۹۵-۱۰۵. [doi: 20.1001.1.26453851.1398.2.1.7.5](https://doi.org/10.1001.1.26453851.1398.2.1.7.5)

درس خوان، رسول؛ نجفی اصل، میکائیل (۱۳۹۲). نقش مجتمع های تفریحی توریستی در اقتصاد گردشگری. *همایش ملی معماری، فرهنگ و مدیریت شهری، کرج، مرکز آموزش علمی کاربردی شهرداری کرج، دفتر معماری دید.* رئیس میرزایی، نرگس؛ میرموسوی، سید حسین؛ احدنژاد روشنی، محسن (۱۳۹۴). مکان یابی مجتمع های گردشگری بین راهی براساس سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) مسیر اتوبان زنجان - سرچم. *اولین کنگره بین المللی زمین، فضا و انرژی پاک، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی.*

عباسی، محمدجواد؛ سجادی، ژیلا؛ عبداللهی، علی؛ رضویان، محمدتقی (۱۳۹۹). تبیین عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی در ایران، *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۵(۵۲)، ۱-۲۶. [doi: 10.22054/tms.2020.46417.2204](https://doi.org/10.22054/tms.2020.46417.2204)

فرجی، عبدالله؛ اختری، زهرا؛ سلیمانی، سلیمان؛ خیری، حسن (۱۳۹۴). مکان یابی مجتمع تفریحی - ورزشی پیست اسکی در منطقه نمونه گردشگری آلوارس سرعین. *اولین کنگره بین المللی زمین، فضا و انرژی پاک، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی.*

قاسم پور، عمار؛ نگارستان، فرزین (۱۳۹۵). طراحی مجتمع فرهنگی گردشگری شبلی دماوند براساس اصول اقلیم شناسی منطقه. *دومین کنگره بین المللی زمین، فضا و انرژی های پاک با محوریت مدیریت منابع طبیعی، کشاورزی و توسعه پایدار، تهران، شرکت کیان طرح دانش.*

قریشی میناآباد، محمدباسط؛ معتمدی، مهر اکبر؛ فرامرزی گروس، نینا (۱۳۹۰). ارزیابی عملکرد مجتمع های گردشگری ساحلی (مطالعه موردی: مجتمع مروارید خزر - شهرستان رشت)، *مجله برنامه ریزی منطقه ای*، ۱(۴)، ۲۹-۴۰. کاروان، فرهاد؛ اصل شیرین، سجاد (۱۳۹۴). تحلیلی بر اصول طراحی مجتمع فرهنگی توریستی با رویکرد بوم گرایی. *دومین همایش بین المللی و چهارمین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار، همدان، دبیرخانه دائمی همایش.*

کریمی، اسماعیل (۱۳۹۵). نقش گردشگری در تنوع بخشی به فعالیت های اقتصادی مناطق روستایی. *مطالعه موردی: محور ولیدر - شیت - چورزق (شهرستان طارم).* پایان نامه جهت اخذ کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی گردشگری منطقه ای. دانشگاه زنجان. زنجان، ایران.

لطفی، حیدر؛ معماری، مهدی؛ باقری، عارفه (۱۳۹۳). بررسی و تحلیل توسعه گردشگری در استان سمنان با تأکید بر مجتمع آب درمانی (آبگرم مهدی شهر)، *فصلنامه فضای گردشگری*، ۳(۱۰)، ۷۲-۵۳.

مرتضوی پور، یعقوب؛ بیات، پرویز (۱۳۹۵). طراحی مجتمع اقامتی، رفاهی با رویکرد معماری سبز در شهرستان سامان. *دومین همایش بین المللی معماری، عمران و شهرسازی در آغاز هزاره سوم، تهران، کنسرسیوم آناپافت شهر انجمن معماری و شهرسازی استان البرز، جامعه مهندسان شهرساز مؤسسه بناشهر پایدار - موسسه فرهنگی هنری سلوی نصر.*

ملکی، حمیدرضا؛ عربی، روزبه (۱۳۹۴). طراحی مجتمع توریستی - اقامتی در راستای توسعه گردشگری با رویکرد معماری پایدار (نمونه موردی سد حوضیان الیگودرز - استان لرستان). *اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط‌زیست پاک، همدان، شرکت سپیدار طبیعت الوند*.
 نظری، محمدرضا (۱۳۸۷). *اصول و مبانی کارآفرینی، گرگان: عشق دانش*.

References

- Abbasi, M. J., Sajadi, J., Abdollahi, A., & Razovian, M. T. (2019). Explanation of Factors Affecting the Development of Rural Tourism Entrepreneurship in Iran, *Tourism Management Studies*, 15 (52), 1-26. doi: 10.22054/tms.2020.46417.2204 (in Persian).
- Babakhanzadeh, I., & Lotfi, S. (2018). Evaluation of The Effects of Tourism on Qori Qala Village, *Tourism Management Studies Quarterly*, 7 (20), 80-90. doi: 10.22054/tms.2013.3983 (in Persian).
- Basij, M. R., & Ghorbaniya, A. (2014). Feasibility of Tourism with a Focus on Sustainable Architecture with an Emphasis on Exhibition Complexes. *The first annual international conference on civil engineering, Architecture and urban planning*, Shiraz, Khwarazmi Higher Institute of Science and Technology (in Persian).
- Dares Khan, R., & Najafi Asl, M. (2012). The Role of Tourist Entertainment Complexes in Tourism Economy. *National Conference of Architecture, Culture and Urban Management*, Karaj, Karaj Municipality Applied Scientific Education Center, Did Architecture Office (in Persian).
- Faraji, A., Akhtar, Z., Soleimani, S., & Khairi, H. (2014). Location of the Recreational and Sports Complex of the Ski Resort in Alvares Sarein Tourism Sample Area. *The first international congress on earth, space and clean energy*, Ardabil, Mohaghegh Ardabili University (in Persian).
- Jamshidi, A. R., Jamini, D., Ghanbari, U., Toosi, R., & Pesaraklo, M. (2015). Factors Affecting the Entrepreneurship Development in Agricultural Production Cooperatives Minodasht Township. *Geographical Planning of Space Quarterly Journal*, 5 (15), 210-215. (in Persian).
- Karimi, I. (2015). *The Role of Tourism in Diversifying the Economic Activities of Rural Areas case study: Walidar-Sheit-Churzaq Axis (Taram city)*. Thesis for obtaining master's degree in regional tourism planning. University of Zanjan, Zanjan, Iran. (in Persian).
- Karvan, F. & Asl Shirin, S. (2014). An Analysis of the Principles of Designing a Tourist Cultural Complex with an Ecological Approach. *The second international conference and the fourth national conference on architecture, Restoration, Urban planning and sustainable environment*, Hamedan, Permanent secretariat of the conference (in Persian).
- Khosravipour, B., & Karimi, N. (2019). Analysis of Factors Affecting the Rural Women's Entrepreneurship. *Geography and Human Relationships*, 2(1), 95-105. dor: 20.1001.1.26453851.1398.2.1.7.5 (in Persian).
- Lotfi, H., Mehmari, M., & Bagheri, A. (2013). Study and Analysis of Tourism Development in Semnan Province with Emphasis on the Hydrotherapy Complex (Mahdishahr Spa), *Tourism Space Quarterly*, 3 (10), 53-72 (in Persian).
- Maleki, H. R., & Arabi, R. (2014). Designing a Tourist Accommodation Complex in Line with the Development of Tourism with a Sustainable Architecture Approach (A Case Study of Hozyan Aliguderz Dam - Lorestan Province). *The first national conference on tourism, Geography and clean environment*, Hamedan, Sepidar Bayat company Alvand (in Persian).
- Mortazavipour, Y., & Bayat, P. (2017). Design of a Residential and Welfare Complex with a Green Architecture Approach in Saman city. *The second international conference on architecture, civil engineering and urban planning at the beginning of the third millennium*, Tehran, Anabaft City Consortium of Alborz Province Architecture and Urban Planning Association, Society of Urban Engineers of Banasher Paydar Institute - Salvi Nasr Cultural and Artistic Institute (in Persian).

- Nagaraju, L. G., & Chandrashekara, B. (2014). Rural Tourism and Rural Development in India. *International Journal of Interdisciplinary and Multidisciplinary Studies (IJIMS)*, 1 (6), 42-48.
- Nazari, M. R. (2007). *Principles and Principles of Entrepreneurship*, Eshgh Danesh publications, Gorgan (in Persian).
- Panahi, A. (2014). Designing a Touristic Complex of Sustainable Architecture in the Direction of Tourism Development (Case Example of Yasouj city). *The first national conference of architecture, Civil engineering and urban environment*, Hamedan, Hegmatane environmental assessors association (in Persian).
- Qasimpour, A., & Negaristan, F. (2015). Designing Shibli Damavand Cultural Tourism Complex Based on Regional Climatology Principles. *Second International Earth, Space and Clean Energy Congress Focusing on Natural Resource Management, Agriculture and Sustainable Development*, Tehran, Kian Design Company Knowledge (in Persian).
- Qureshi Minaabad, M. B., Motamedi, M. A., & Faramarzi Gros, N. (2018). Performance Evaluation of Coastal Tourism Complexes (Case Study: Marwarid Khazar Complex - Rasht city), *Regional Planning Journal*, 1 (4), 29-40 (in Persian).
- Raeise Mirzaei, N., Mirmousavi S. H., & Ahdanjad Roshni, M. (2014). Locating Tourist Complexes Along the Way Based on Geographic Information System (GIS) Zanjan - Sarchem Highway Route). *First International Earth, Space and Clean Energy Congress*, Ardabil, Mohagheh Ardabili University (in Persian).